

Czynna ochrona przyrody - definicje

Metody czynnej ochrony przyrody:

in situ, czyli w miejscu naturalnego występowania gatunków, siedlisk przyrodniczych oraz składników przyrody nieożywionej,

ex situ, czyli poza środowiskiem naturalnego występowania gatunków, siedlisk przyrodniczych oraz składników przyrody nieożywionej (np. w ogrodzie botanicznym, ogrodzie zoologicznym, muzeum)

Formy działań z zakresu czynnej ochrony przyrody w metodzie in situ

Introdukcja gatunku

Wprowadzenie gatunku na teren, gdzie on nigdy nie występował w celu jego ochrony przed wymieraniem, poprawy stanu ochrony lub w celu przywrócenia naturalnych funkcji ekosystemu lub procesów ekologicznych.

Reintrodukcja gatunku

Wprowadzenie gatunku na teren, gdzie niegdyś był obecny (czyli w granicach jego historycznego zasięgu), ale wyginął, w celu jego ochrony przed wymieraniem, poprawy stanu ochrony lub w celu przywrócenia naturalnych funkcji ekosystemu lub procesów ekologicznych.

Przesadzenie / przesiedlenie

Przenoszenie osobników z obszaru zagrożonego zniszczeniem na obszar niezagrożony, na ogół w obrębie arealu występowania gatunku, w celu jego ochrony przed wymieraniem lub poprawy stanu ochrony. Osobniki roślin lub zwierząt mogą dodatkowo być również przeniesione czasowo do ogrodu botanicznego lub zoologicznego, zaś po udanym rozmnożeniu w ogrodzie powinny zostać przeniesione na stanowiska naturalne do miejsc o warunkach ekologicznych, jakie charakteryzowały naturalne stanowisko gatunku w momencie jego optymalnego rozwoju.

Wspomaganie rozmnażania się gatunku na stanowiskach naturalnych

W odniesieniu do roślin obejmuje działania sprzyjające naturalnemu odnawianiu się gatunku, zwłaszcza produkcji nasion i przygotowania bezpiecznych miejsc do kiełkowania. W przypadku zwierząt wspomaganie to odbywa się najczęściej poprzez budowę sztucznych miejsc lęgowych oraz dokarmianie zwierząt. Celem tych działań jest ochrona gatunku przed wymieraniem, poprawa stanu ochrony lub przywrócenie naturalnych funkcji ekosystemu lub procesów ekologicznych.

Zasilanie populacji (uzupełnianie, wzmacnianie) gatunku

Zasilanie populacji ma na celu zwiększenie żywotności populacji poprzez zwiększenie liczebności populacji (wprowadzanie nowych osobników), zwiększenie zróżnicowania genetycznego lub poprawy struktury populacji (np. demograficznej).

Ochrona siedliska gatunku

W odniesieniu do roślin: zabiegi zmierzające do utrzymania właściwego stanu siedliska roślin, zwłaszcza do zachowania lub odtwarzania właściwych dla gatunku warunków świetlnych, właściwości gleby lub własności fizykochemicznych wody i stosunków wodnych, zabiegów koszenia lub wypasu, z uwzględnieniem właściwości gatunku.

W odniesieniu do zwierząt: to wszelkie działania zmierzające do zachowania lub utrzymania właściwego stanu siedlisk zwierząt. Działania te obejmują m.in.:

- dostosowanie terminów i sposobów wykonania prac agrotechnicznych, leśnych, budowlanych, remontowych i innych do okresów lęgu, rozrodu lub hibernacji poszczególnych gatunków zwierząt,
- prowadzenie odpowiedniej gospodarki oszczędzającej drzewa dziuplaste, zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne oraz remizy (albo ich odtwarzanie),
- koszenie łąk zapobiegające ich zarastaniu; sadzenie roślin żywicielskich ułatwia żerowanie niektórym postaciom owadów,
- poprawianie widzialności wysokich konstrukcji (kominy, maszty, przewody wysokiego i średniego napięcia, budynki z przewagą szkła w konstrukcji).

Renaturalizacja i odtwarzanie siedliska gatunku

Działania mające na celu poprawę warunków siedliskowych terenów zdegradowanych, aby umożliwić ich powtórne zasiedlenie przez populacje odpowiednich dla danego siedliska gatunków.

Tworzenie siedliska gatunku

Działania polegające na przeobrażeniu zdegradowanego lub innego siedliska na pełnowartościowe dla danego gatunku miejsce, ale bez odniesienia do stanu, jaki istniał w przeszłości (w tym rekultywacja).

Ochrona siedliska przyrodniczego

Zabiegi zmierzające do utrzymania właściwego stanu siedliska przyrodniczego, zwłaszcza do zachowania właściwej struktury (gatunkowej, wiekowej, przestrzennej) i funkcji.

Renaturalizacja i odtwarzanie siedliska przyrodniczego

Zabiegi zmierzające do przywrócenia właściwego stanu siedliska przyrodniczego, zwłaszcza właściwej struktury (gatunkowej, wiekowej, przestrzennej) i funkcji.

Przenoszenie (translokacja) fragmentów siedliska przyrodniczego

Działania polegające najczęściej na usuwaniu darni z pokrywą roślinną i powierzchniową warstwą gleby z obszaru, na którym siedlisko zagrożone jest zniszczeniem i przetransportowaniu ich na przygotowany wcześniej, zwykle położony w pobliżu teren.

Tworzenie siedliska przyrodniczego

Działania polegające na przeobrażeniu zdegradowanego lub innego siedliska na pełnowartościowe dla danego siedliska przyrodniczego miejsce, ale bez odniesienia do stanu, jaki istniał w przeszłości (w tym rekultywacja).

Regulacja liczebności populacji niechronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt mających wpływ na cenne gatunki lub siedliska przyrodnicze (w tym zwalczanie gatunków inwazyjnych)

Selektywne ograniczanie liczebności populacji gatunków nie podlegających ochronie, lecz mających negatywny wpływ na populacje cennych gatunków lub na siedliska przyrodnicze. Działanie obejmuje również zwalczanie gatunków inwazyjnych, w szczególności gatunków obcych.

Rewaloryzacja terenów zieleni oraz pielęgnacja starych drzew (w tym drzew objętych ochroną w formie pomników przyrody)

Obejmuje czynności pielęgnacyjne i konserwacyjne okazałych osobników drzew i drzewostanów oraz terenów zieleni. W szczególności działanie to dotyczy pomników przyrody oraz chronionych założeń parkowych.

Wyznaczanie, ochrona, utrzymywanie, odtwarzanie i kształtowanie korytarzy migracyjnych

Obejmuje wyznaczenie, ochronę, utrzymywanie, odtwarzanie i kształtowanie korytarzy ekologicznych dla zapewnienia ciągłości siedlisk w celu swobodnego przemieszczania się gatunków, zwłaszcza zwierząt. Rozwój infrastruktury drogowej wymaga budowy przejść pod lub nad szlakami komunikacyjnymi (autostrady, drogi szybkiego ruchu) oraz konstrukcji ograniczających śmiertelność płazów na drogach, w miejscach ich sezonowych wędrówek. Z kolei zabudowa hydrotechniczna cieków wodnych stwarza bariery dla przemieszczania się organizmów wodnych, dlatego niezbędne jest budowanie przepławek oraz innych przejść dla tej grupy organizmów żywych.

Konserwacja obiektów przyrody nieożywionej

Zabezpieczanie i konserwacja obiektów przyrody nieożywionej, urządzenie otoczenia obiektów przyrody nieożywionej w sposób służący ich ochronie (w tym organizacja ruchu turystycznego w sposób ukierunkowany na minimalizację wpływu turystyki na obiekt ochrony), porządkowanie obiektów i okolic obiektów przyrody nieożywionej (w tym rekultywacja).

Formy działań z zakresu czynnej ochrony przyrody w metodzie ex situ

Uprawa zachowawcza gatunku (rośliny)

Tworzenie i utrzymywanie kolekcji oraz rozmnażanie roślin w ogrodzie i przygotowanie materiału do wsiedlania na stanowiskach naturalnych lub zastępczych.

Hodowla zachowawcza gatunku (zwierzęta)

Hodowla zachowawcza gatunków krajowych lub egzotycznych zagrożonych w ich naturalnym środowisku bądź zwierząt udomowionych, stanowiących dziedzictwo kulturowe, jak stare rasy gospodarskie.

Odchów i rehabilitacja zwierząt

Odchów zwierząt młodych i rehabilitacja zwierząt rannych, znajdujących w różnych sytuacjach przez przypadkowe osoby, które najczęściej szukają pomocy dla znalezionych zwierząt w ogrodach zoologicznych lub ośrodkach rehabilitacyjnych; najczęściej dotyczy to ptaków występujących w terenach zurbanizowanych.

Uprawa zachowawcza siedliska przyrodniczego

Tworzenie i utrzymywanie płatów siedlisk zbiorowisk roślinnych sprowadzanych bezpośrednio z naturalnych stanowisk, bądź rozmnażanych z nasion pochodzących z natury.

Przechowywanie gatunku w banku zasobów genowych

Tworzenie i prowadzenie banków genowych, w których materiał genetyczny przechowywany jest w postaci nasion, pyłku, tkanek (rośliny) lub tkanek, nasienia, komórek jajowych, krwi, zarodków (zwierzęta).